

Zas Latweefchu draugs.

1844. 11. Mai.

19ta lappa.

J a u n a s s i n n a s.

Is Pehterburgs. Leijas, Nowgorodes gubbermentē dsihwo seels pulks semneeku, kas krohnam dsimti laudis un kas fewischki dohdahs us wiffadeem kal-
leja darbeem, ihpashchi proht dāuds smukkas leetas caisihht no tehrauda.
Krohna-muischu waldischana, grībbedama winnus us jo kreetnaku strahdashanu skub-
bsnagt, likte jau preeksch trim gaddeem labbu teesu tehrauda leetu, un atkal pehrnaja
gaddā arri tik patt labbu teesu itt weeglu un aplam lehtu no tehrauda leetu zirpu no
Eulenderu semmes atwest un faweem semneekem isdallihht. Un luhf, jau taggad
parahdahs, ka tas welti naw bijis. Jo winni fawus darbus jau dāuds labbakus un
skunstigakus pastrahda, ne tā lihds schim, un irr arri jau dsennamus un zittus nashus,
schēpnes u. t. j. pr. sakalluschi, kas 19 procentes dahrgakt pahr teem preekschajeem. No
teem ammata meistereem irr fewischki weens, wahrda Stepan Bakanow, kurra darbi
driht tik patt labbi, tā tee no Eulenderu semmes, un tok diwreis lehtaki pahr scheem.
Tā winsch taggad arri no leeta tehrauda trihš zirpes irr talsijis, kas tik 30 kap. sudr.
gabbalā makfa, un winsch sohla, ja winnam seels pulks tahdu us reis buhtu ja taifa,
wehl lehtaki tohs pahrdohht. Krohna, muischu ministers irr lizzis 100 rubtus sudr.
winnam ismakfagt par gohda.dahwanu.

Is Rihges. Daschs pufz-Wahzeets, muhsu lappas laffidams, laikam jau
daudsfreis buhs dohmajis: ak kaut jel tē eeliktu arri tahdas sinuas, kahdas tahs dahr-
gas Wahz' awihses fluddina, kas 7 lihds 8 rubtus sudr. par gaddu makfa. — An-
tinsch, woi tu tad jau sinni, kahdas tahs jaukas sinuas irr, ko tur atrohd? Ko derre-
sim: ja Latweefchu draugs sahktu tahs leetas wiffas pasluddinagt, ko Wahz' zeitunges
ar plascheem wahrdeem ispaude, tad ir tu, mihtajs, wehl schodeen muhsu lappas mestu
faktā? Bet brihscham gan, kad mehs Wahz' awihses ko useemam, kas Latwee-
fcheem teescham par mahzibu, woi arri tik par preeku buhtu, tad ne smahdejam wis,
winneem arri to pasluddinagt. Tē jums irr tahda sinua, ko Schaulenes raht, uhfes
sikēpnes, Alekxander von Hrischjewitsch wahrda, ne senn eeksch Rihges Wahz' awihsehm
irr islaidis pahr to skunsti, tā zilweki warroht skreet zaur gaisu. Winsch
raksta tā: »Jau zilweki dāuds irr puhlejuschees isdohmajohht, woi ne warroht skreet pa
gaisu; bet tapehš, ka winneem no dabbas tas spehks us tahdu skreeschanu truhlšt,
winneem tas arri ne warreja isdohhtees wis, un tee sihschu puhschki, ar ko tee lihds

schim gaisâ brauze, irr nedshwi, nederrigi, bailigi, un fcreen, fur tif wehisch tohs dsenn. Daschadi us to mohdinahts, es scho leetu esmu pahrdohmajis, un sawadu grahamu lihds ar padohmu par to ffunsti pa gaisu fcreet fuhrijis us Peterburgi, tai fabriku teefai rohlâ. Schi zaur man isdohmata ffunste wissuwairak dibbinajahs 1mâ kahrtâ us to, ka tas gais s jeb ta luste, kad to fappeesch, mehds atzillatees, 2trâ kahrtâ us to sawadu spehku, kas teem ap to semmi eedameem lustes garraineem, un 3schâ kahrtâ us to, ka tee wissmalkaki twaifi, kas femischki no uhdens zekahs, brishnum' weegli irr. Us scheem trim saweenoteem neredsameem spehkeem dohmadams, kas tahm radditahm leetahm eekschâ, un pahr ko arri jau fenn wissu maschihau gudriba un ta mahziba pahr teem tahm radditahm leetahm eedohsteem spehkeem fluddina, — es esmu apnehmees, ne ween fattu zilweku pahrwehrt par putnu, kas zaur gaisu fcreen, bet arri zittus sawadi leelus putnus preeksch diweem, peez, dewin un wairak zilwekeem fataisicht. Bet kad nu us tahdu leelu darbu eeksch tahs masas Schaulenes pilssehtas nedf tahs wajadsigas leetas, nedf tee ffunstes ammatneeki par ne kahdu naudu naw dabujami, un man, sawu maises-weetu tē atstahjoht un zittur aiseijoht dsihwoht, iknogaddâ 4—500 rubl. f. sustu, ko es ne warr panest, tad es esmu apnehmees, arri to zeenigu un schehligu kohpmannu kahrcu, kas tok gan daschu labbu leetu drohschi irr usnehmufees, ar scheem raksteem us to aizinaht, un tã patt augsti=zeenigai Widsemmes un Kursemmes waldischanai pasemmigi usfolsitees, winnai ar mannu jau pahr 12 goddeem pee daschahm gubbermentes un aprinka teefahm isprohwetu sinnaschanu eeksch wissfadahm reklinaschanahm, eeksch Kreemu, Wahz' un Pohu wallodahm kalpoht, un turklast luhdsu, lai jel man palihds eeksch Nihges woi Zelgawas tahdâ peeflahjigâ maises-weetâ kluht, fur man arri wakkas buhtu, to no man jaun isdohmatu ffunsti »zaur gaisu fcreet« wissal pasaulē par labbu list leetâ. — Ko dohmajeet, lasstaji, woi siktehs us scho luhgfschanu dabubhs weetu, woi ne? Un kã jums schkreet, woi winsch teescham jau isdohmajis to grehtu ffunsti, woi wehl irr miglâ?

A p r i k a.

Trescha sinna.

(Tahs ihfas sinnas par muhsu pasauli jeb semmi 79tajš gabbals.)

Aprikas seemeta=tukfneschi. Marokkai un Aldschirei deenas=widdus-puffē weens semmes strehks, ko Bileduldsherid, tas irr: dattetu semmi, fauz, un kas weetahm 80 juhdses plats. Zitti widdutschi schē irr, fur flapjums, sakkums un dattetu meschi, bet wissuwairak faufa semme. Mohru un Araberu pulki schē apkahrt blandahs. Arri wissadi nikni swehri schē irr. Weens putns, kas arri daschās zittās Aprikas mallās, bet schē wissu=wairak dsihwo, mums peeminnams. Scho putnu fauz strausi. Winsch gan no wisseem zitteem, kas pasaulē, tas leelakajs. Winnam, kad galwu pajehlis, lihds galwai 8 un arri 10 pehdas augstumâ. Spahrni mast, ar teem ne warr gaisâ fcreet, bet kad rohs ispsahrijis, tad teff wirs semmes fnaschaki, ne kã kahds sirs. Us winna warr wirsu sehdeht un jacht, un salka, ka warroht dtrwi wihrus panest. Pauti, ko deht, tik leeli, kã masa behrua-galwa. Winsch

dsihwo sawâ wakkâ tuffnesi, bet tohp arri par mahjas-putnu padarrihts. Dascham tahds
 straufchu pulks, it kâ pee mums sohfsis un pihles pee muifschahm. Laudis winnu gallu
 un pautus ehd. — Pakkat Bileduldscherida brihnum' leels smiltschu tuffnesis, un
 schim klahu us rihta pussi tuffnesis, fur smiltis, bet arri masi afmixi, fo ohlas fauz,
 semmi apsefs. Retti fur, bet taf wairaf tanni widdâ, kas rihta puffe, kahds semmes
 gabbalinsch, kas kâ falla leelâ juhâ, un fur awofchi, sahle, krummi, kohli, un fur tapehç
 warr dsihwoht. Us dascheem tahdeem arri dsihwo zilweki, un prohti: us zitteem Ara-
 beri un us zitteem Mohri. Tahdi tuffnescha laudis turra dauds lohpus, ar kurreem
 tee arri pa paschu tuffnesi dauds reis apfahrt staiga, tapehç ka tur weetahm arri kahdi
 kalnini, fur kohli un kahda sahle. Kur winni dsihwo, tur arri semmi apkohpj, un
 tur daudstreif' baggatigi aug labbiba, ihpaschi rihsa. Tee paschi arri pulkôs apfahrt
 jahdele un tuffneschu reismanneem uskriht. Abbeem tuffnescheem kohpâ gareums no
 rihta us wakkara pussi 450, un plattums 150 lihds 200 juhdses. Ja kas to garrumu
 gribbetu nostaignah, tad tam us to 5 mehneschu laika wajjadsetu. Jau Usâ irr sem-
 mes-gabbali, fur reismanni tik ar bailehm zauri eet, fur karstums, uhdens truhkums,
 nahwigi wehji, wehtra, kas smiltis putina, laupitaji un breefmigi swehri daschu reisi
 zetta laudim padarra gallu; bet 'schinni brihnum' leelâ tuffnesi tas wifs wehl
 wairaf ja bihstahs un arri beesaki noteek. To leelu smiltschu tuffnesi fauz Saâr a
 (Sahara), to ohtu Libias tuffnesi. — Sudana jeb Nigrija. Tâ nosauz
 wiffu to semmes gabbalu no teem tuffnescheem lihds teem Mehnescha kalneem, kas
 deenas-widdus puffe. ~~Leelums 50 lihds 60 lauka-juhdses. Kalnu-semme Dauds~~
 eedsihwotaji. Schinni semme leela Nigera stroume. Labbiba un wiffadi kohli
 deesgan, un wiffadi lohpi un swehri. Semmes eedsihwotaji irr Negeri. Zitti no
 scheem irr Maomedaneri, un scheem gan kahdas kohlas un mahzibas; zitti irr pagani,
 un schee no ta ne fo ne sinn. Weetahm arri Araberi dsihwo. Semmes darbi teek
 gan strahdati, bet wiffu-wairaf darbojajs ar andeleschanu. Leelôs pulkôs eet un
 nahf kupfschi ar kameleem. Tahdu pulku fauz karawanu. Wiffu-wairaf andele
 us Seemeta-Aprikas pilsefhteem. Leetas, ar fo andele, gan daschadas, arri selts, fo
 kalnds un uppês dabbu, un elpenbeine, tas irr: elepantu sohbu kauli; bet fo winni
 pahrdohd, tas irr wiffu-wairaf wehrgi. Schohs leelôs pulkôs dsenn us Berberu pils-
 fhteem un us Egipiti. — Daschi pilsefhti tur irr, un zitti deesgan leeli; bet tee naw
 kâ pilsefhti pee mums, jo tur naw nammi, bet tik flitras mahlu buhdas. Daschas
 walfstibas schê irr, zittas leelakas un zittas masakas; katrai faws kchninsch. — Ne-
 geri, kurreem paganu tizziba, gan tohti tumfschi un nabbaga laudis, un wiffu-wairaf
 tee, kas widdus-puffe dsihwo, fur tee Mahnesch-kalni. Karrs fewim par deewu padarra
 fo gribb, un to peelhds; zits kahdu ohlu woi malkas gabbalu, zits kahdu lohpa-
 raggu woi ahpja galwu, zits kahdu tschubstun woi zittu raddijumu. Kad dohma, ka
 tas deews, fo few islassijis, ne pallaisa, tad tam atfakkahs, un zittu fo few par
 deewu padarra. Daschas tahdas Negeu-tautas, swehtas deenas un kad behres, zilwe-
 kus nokauj, faweem deeweem par uppiti. No drehbehm winni mas fo sinn. Ap
 wehderu kahdu drehbja gabbalu apsea, un tas irr wifs. Bet daschas mallâs win-
 neem arri leeli dekki, fo apneem, ka wehse laike. Nohkas un kahjas ar dselses un

Kappara riukeem gresno un dascham arri tahdi no sudraba un selta; ap kaku pehrles. Bihmi un jirtur us meefas few ahda eetaifa wiffadas sihmes, jo teem schkeet, ka tas jauki isstatahs. No traukeem winneem jits naw, ka kahds mahlu un kohka traufs. No kastehm un flapjeem wiini ne fo ne sinn, un winneem arri jau ne kas naw, fo tur warretu eelikt. Arri ne galds, ne krehflis, ne gulca winneem; kad fehsch un kad gull, tad us semmes us kahda mascha. Eshas siktas mahlu butkas un tahs paschas tohti masas. Wiini pa nakti ween tur eekschâ, pa deenu ahra dshwo. Ehdeens winneem rihfa, kohku augli, un galka no wiffadeem raddijumeem; ne fo wiini ne smahde; ehd arri kakkus, funnus, schurkas un tschuhffas. Tee, kas mahzijufchees brandwihnu dsert, scho dschreenu tohti mihlo; par weenu schnapsi tee dohd, fo praffa. Labbala wiffaem tohti patihkama leeta. Wihreem pulks seewu; 8, 10 un arri 12 weenam pascham, un dascham kchninam dauds simts. Wezzi wiini ne paleek; rets kahds 60tu gaddu peedshwo.g.

S a k k a m i w a h r d i.

8. Kas weenumehr gahrdu ehdeenu grubb ehst un stipru allu mihlo, ir glohfi brandwihnu nesmahde, tas drihs buhs apehdis un nodsehris wiffas sawas mahjas.
9. Smuffas un dahrgas drehbes isdsech ugguni kchfi. —s.

(18tai lappai pawaddons no pussbohgena, kur warr lassih: I. Ka taggad zittas mallas pasaulé eet ar sahtibas beedribahm? II. Kristiga iskaidroschana ta pirma baufla. III. Waffaras fwechlu dsesma.)

Sinna, jif naudas 10 Mai:mehn. deenâ 1844 eeksch Rihges maffaja par dascham prezjehm.

Par	Maffaja:	Subr. nauda. Rb. R.	Par	Maffaja:	Subr. nauda. Rb. R.
1	pohru rudsu, 116 mahrzinus smaggu	1 35	1	pohdu (20 mahrzineem) wafku	6 50
—	meeschu, 100 mahrzin. smaggu	1 7	—	tabaka	80
—	kweeschu, 128 mahrzin. smaggu	2 15	—	sweesta	2 40
—	ausu	70	—	dselses	75
—	sirnu	1 60	—	linnu, frohna	1 25
—	rupju rudsu:miltu	1 30	—	brakka	1 10
—	bihdeletu rudsu:miltu	1 95	—	kannepu	1
—	bihdeletu kweeschu:miltu	2 60	—	ichihitu appinu	2
—	meeschu:putraimu	1 40	—	neshchihitu jeb prezjes appinu	1 20
—	eefala	1	—	muzzu silku, eglu muzzâ	6 75
—	linnu:sehklas	2 1 $\frac{1}{2}$	—	tasdu muzzâ	6 50
—	kannepu:sehklas	1 50	—	smalkas fahls	4
1	wesumu seena, 30 pohdus smaggu	4 50	—	rupjas baltas fahls	4 25
barrotu	wehrschnu galku, pa pohdu	1 20	—	wahiti brandwihna, pussdegga	7
			—	diwdegga	8 50

Rihds 10. Mai pee Rihges irr atmahlfuschi 408 fuggi un aibraufuschi 119.

Beishw drikkcht. No Widsemmes General-gubberementes pusses: J. Newerow.]